

S. F. / B. O.

Zebranie Działu Historii Techniki i Nauk Technicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/2, 355-356

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dzieje polityczne. Zjawiska historyczne ujmował on z punktu widzenia swojej epoki — trudno tu byłoby natomiast dostrzec czyjeś wyraźne wpływy. Wpływ Herdera na Niemcewicza był co najwyżej pośredni.

„Historyzm” J.U. Niemcewicza zbliża się chyba najbardziej — zdaniem doc. Dihma — do „historyzmu” J. von Müllera.

Opracowali:

Część I — Aleksander Gella

Część II — Leszek Hajdukiewicz

Część III — Irena Stasiewicz

ZEBRANIE DZIAŁU HISTORII TECHNIKI I NAUK TECHNICZNYCH

W dniu 16 grudnia 1960 r. odbyło się ogólne zebranie Działu Historii Techniki i Nauk Technicznych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Obecnych było 33 historyków techniki z całego kraju.

Po zagajeniu zebrania przez kierownika Działu prof. E. Olszewskiego, prof. J. Pazdur wygłosił referat na temat wytycznych opracowania historii techniki w Polsce. Omówił on pokrótce różne koncepcje ujmowania historii techniki: jako historię odkryć i wynalazków, rozpatrywanych na tle ogólnych procesów społeczno-gospodarczych i politycznych, jako historię odkryć, wynalazków i ich zastosowań, jako historię pracy w zakresie opanowania materii, energii i przestrzeni, jako historię nawarstwiania się i rozwiązywania problemów technicznych. W każdym z tych pojęć istnieje możliwość ograniczenia się do problematyki ściśle związanej z historią pewnego narodu, zachodzi jednak również konieczność rozpatrywania problematyki w powiązaniu z ogólnym dorobkiem ludzkości, a przynajmniej narodów z pokrewnego kręgu kulturowego. W ostatecznej konkluzji prof. Pazdur stwierdził, że historia techniki powinna zajmować się procesem narastania i rozwiązywania problemów technicznych na drodze człowieka do opanowania materii, energii i przestrzeni w oparciu o postęp nauk ścisłych. Ze względu na wstępny stan badań, możliwa dzisiaj do realizacji synteza tak ujmowanej historii techniki polskiej, byłaby tylko namiastkowa.

Prof. Olszewski otworzył dyskusję nad referatem, podkreślając trudności powstające przy opracowywaniu historii polskiej techniki. Zwrócił on uwagę na niemal zupełny brak tego rodzaju opracowań w innych krajach, podejmujemy więc w tej dziedzinie pionierską inicjatywę.

Następnie doc. M. Radwan przedstawił opracowany przez siebie konspekt monografii historycznej hutnictwa żelaza w Polsce, która miałaby na celu przedstawić dzieje poszczególnych technologii hutniczych w ich rozwoju historycznym; objaśnić ich przebiegi zgodnie z dzisiejszą wiedzą metalurgiczną; przestawić obraz organizacji produkcji, zaopatrzenia i zbytu; a także nakreślić ogólne tło społeczne dla ustalenia roli hutnictwa i jego pracowników w danym okresie. Doc. Radwan omówił też nową, wprowadzoną przez siebie periodyzację historii polskiego hutnictwa żelaza. Stwierdził wreszcie, że istnieje społeczna potrzeba tego rodzaju wydawnictwa, szczególnie dla pracowników hutnictwa.

W dyskusji, jaka następnie się rozwinęła, postawiono raz jeszcze problem rozgraniczenia i powiązania pojęć techniki i nauk technicznych; konieczność szerokiego uwzględnienia tła politycznego i społecznego; zagadnienia, do jakich terenów ograniczyć historię techniki polskiej i w jakim stopniu uwzględnić dorobek Polaków pracujących za granicą. Stwierdzono konieczność ścisłego powiązania historii techniki

z historią przemysłu. Zgodzono się, że wstępnym etapem przygotowywania ogólnej syntezy, powinno być opracowanie poszczególnych historii branżowych. Rzucony został również projekt sporządzenia krótkiego zarysu historii techniki polskiej, opartej na obecnym stanie wiedzy, który stanowiłby podstawę dalszych prac. Podniesiono konieczność rozpatrywania człowieka jako konsumenta, a nie tylko jako producenta. Projekt doc. Radwana został przyjęty w pełni pozytywnie, jedyne poważniejsze zastrzeżenia wzbudziła celowość proponowanego przez niego szerokiego omówienia hutnictwa współczesnego.

Zebrani przedyskutowali następnie przedstawiony im plan pracy Działu na rok 1961, obejmujący historię techniki polskiej w zakresie hutnictwa żelaza (6 tematów), hutnictwa metali nieżelaznych (3), górnictwa i przetwórstwa solnego (2), techniki naftowej (6), górnictwa i hutnictwa tatrzańskiego (2), górnictwa (3), techniki wojennej (6), motoryzacji (2), inżynierii (3), ośrodków myśli technicznej (2), techniki filmowej (6). Prof. Olszewski interpelowany w kwestii zakresu tematyki wyjaśnił, że niektóre pominięte w planie prace, prowadzone są poza Zakładem Historii Nauki i Techniki, choć w powiązaniu z nim odczuwa się jednak wciąż brak poważniejszych prac dotyczących historii techniki budowy maszyn, włókiennictwa, transportu, energetyki.

W ostatnim punkcie porządku dziennego red. inż. Dobrzański, przedstawiciel Państwowych Wydawnictw Technicznych, zreferował wstępny program słownika biograficznego *Ludzie techniki* opracowany przez inż. J. Müllera i B. Orłowskiego. Ożywioną dyskusję wzbudziło zagadnienie zakresu objętego słownikiem, przy czym wyrażono różnorodne poglądy. Zgodzono się jedynie, że warto by wprowadzić do słownika postacie legendarne, rezygnując jednak z władców realizujących wielkie prace techniczne i innych nietechników, choćby imię ich wiązało się z historią techniki. Część zebranych wyraziła pogląd, że należałoby ograniczyć się tylko do techników polskich, który to wniosek był w całkowitej sprzeczności z intencjami wydawnictwa, zmniejszając dydaktyczne znaczenie słownika. Dyskutaneci zwracali uwagę na liczne luki i niekonsekwencje przedstawionego przez autorów programu wstępnego wykazu nazwisk. Dyskusja ta wykazała jednak przydatność dokonanego zestawienia jako materiału do dalszej pracy w szerszym gronie specjalistów. Zebrani wyrazili nadzieję, że Wydawnictwa Techniczne będą kontynuowały pracę nad Słownikiem, powołując jego komitet redakcyjny.

S. F. i B. O.

ZEBRANIE SEKCJI HISTORII NAUK O ZIEMI

W dniu 26 stycznia br. odbyło się zebranie Sekcji Historii Nauk o Ziemi, Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, na którym kierownicy trzech zespołów: historii geografii (B. Olszewicz), historii geologii (A. Gawel), historii geodezji (M. Milewski) złożyli sprawozdania z prac w roku ubiegłym. Na zebraniu tym zostały również wytyczone zadania na rok bieżący. Członkowie zespołów historii geografii i geologii jednomyślnie uznali, że po ukończeniu syntetycznego zarysu historii poszczególnych nauk do *Dziejów Nauki Polskiej* podstawowym zadaniem na r. 1961 (a prawdopodobnie i na dwa następne lata) jest opracowanie dziejów nauk o ziemi na Uniwersytecie Jagiellońskim, które Zakład będzie mógł ofiarować krakowskiej *Alma Mater* w jej 600-letnią rocznicę powstania. Wszystkie prace źródłowe mają się koncentrować wokół tego tematu. Również zespół historii geodezji włączy do tej